

Planinski Vestnik

Glasiło „Slovenskega Planinskega Društva“

XXI. letnik

1921

štev. 1

Mesečnik v planinah.

(Spisal Janko Mlakar.)

Morda mi ne bode te verjeli, pa nič ne de. Toda pomislite, da se na svetu marsikaj dogaja, česar si ne moremo razložiti. — Katerega leta se je zgodilo, kar Vam hočem zdaj pripovedovati, ne vem, ker se v onih groz nih časih svetovne vojske nisem brigal za datum in sem čakal samo dne, ko bo konec krvoprelitja. Samo toliko vem, da je bilo v mesecu juliju.

I.

Z prijateljem Lojzetom sva sedela v vinogradu nad poljčanskim kolodvorom in sva prisluškovala grmenju topov, ki je bobnelo od soške fronte sem.

„Janko, ako ti je všeč, pojdiva v planine. Tam se vsaj za nekaj dni izogneva veselim in žalostnim, resničnim in lažnivim vestem ter pozabiva na to grozno vojsko. Moji živci se oglašajo, da niso več v redu. Napor in samota mi bode ta dobro dela.“

Tako je govoril Lojze; žalostno je potegnil iz pipice, v kateri je imel mesto tobaka nabasano orehovo listje in tavžentrožo, in je koprneče zrl tja v daljavo.

Ker se je tudi meni zahotelo po gorskem zraku in samoti, sem rad pritrdil njegovemu predlogu in tako sva se že drugi dan odpeljala proti Celju. Namenila sva se namreč v Savinjske planine. V Rečici na Paki sva k sreči dobila voznika, in tako je naju še isti večer sprejelo gostoljubno župnišče v Ljubnem pod svojo streho. Postrežljivi hišni gospodar naju je dal drugo jutro zategniti v Luče; tam pa sva se obremenila vsak s svojim rejenim nahrbtnikom in jo mahnila proti Solčavi.

Pot ob bistri Savinji je bila lepa, ko bi le ne bilo tiste teže na hrbtu, ki me 'je tiščala kar k tlom. Imela sva namreč s seboj jedi in pijače za cel teden. Ko mi je Lojze tlačil vinske steklenice v nahrbtnik in sem jaz kot najboljšo pijačo začel hvaliti bistro planinsko studenčnico, je rekel: „Horacij piše: ‚Vino pellite curas‘,* to se pravi po naše: ‚Z vinom belite kure‘. Ker imaš nekaj kur v nahrbtniku, moraš kajpada vzeti tudi vino.“

Jaz sicer ne preziram niti dobrega grizljaja, niti dobrega požirka; toda tam na vroči cesti ob hladni Savinji sem skoraj obžaloval, da se nisem zaobljubil vednemu vodopitju.

Po dveurni hoji prideva v Solčavo, kjer si privoščiva daljši počitek. V neki gostilni — imena ne vem več — se rešiva nahrbtnikov in sedeva na klop.

„Janko“, pravi Lojze, „poglej, če imam še nahrbtnik na hrbtu; dasi ga vidim pred seboj na tleh, se mi vendar zdi, da ga še nosim. Očitno je, da imam vse živce razklane.“

„Meni se godi ravno tako“, odvrnem mu. „Veš, Lojze, midva sva za nič človeka. Ta-le kratka pot — pa naju tako zdela! Kje so časi, ko sva hodila po Švici in Tirolah ter natovorjena kakor mule skakala čez ledeniške razpoke! Krušne karte in življenje po vojnih paragrafih, to dvoje vzame človeku vse moči. Kar čutim, da nisem več za naporne ture. Na Okrešlju bova ležala na trati in praznila nahrbtnike. Kadar bodo kure zabeljene in pojedene, se vrneva domov, ti tod nazaj, jaz pa čez Kamniško Sedlo.“

„Res je“, dè nato Lojze, „na tej poti se nisva izkazala; toda nisva se menda shodila kot planinska otroka. Pojutrnjem bo že bolje. Potem greva skovi Turski Žleb na Tursko goro, nato pa čez Brano na Kamniško Sedlo. Drugi dan pa čez Planjavo na Ojstrico; od tam pa, kakor bo kazalo.“

„To storiš prav lahko, ako ti ta izprehod dovolijo tvoji razklani živci. Moja najtežja tura bo pa čez Sedlo in Bistrico v Kamnik. Sedaj pa pustiva ta malo tečen pogovor in se lotiva česa bolj tečnega, da si na ta način olajšava tudi nahrbtnika.“

Če druge ne, vsaj zadnje moje besede so bile Lojzetu pogodu. In tako se je zgodilo, da je prišla ena kura ob svoje zadnje noge in prednje perutnice; kajti v gostilni nisva mogla razen klopi nič drugega dobiti.

* ‚Z vinom preganjajte skrbi!‘

Enkrat popoldne odrineva naprej. Bila je prava julijska vročina. Na travnikih so sušili seno otroci, žene, dekleta in starčki. Ko sva hodilo mimo, so prenehali z delom in naju, naslonjeni na grablje, molče gledali.

„Naši možje in fantje trpe v strelnih jarkih, mi se trudimo doma, vidva pa zapravljata po nepotrebnem čas in moč v gorah!“

Ta očitek sem bral v njihovih pogledih in tesno mi je postalo pri srcu . . . Pospešil sem korake, da bi hitreje ubežal tem pogledom, in prav oddahnil sem se, ko se je pred nama odprla Logarjeva dolina. Morda niso tako mislili in sem le svoje misli bral v njihovih očeh; v tistih časih sem namreč hvalil Boga, da sem suh, ker bi se drugače ne upal med sestradane ljudi.

„Glej, Janko“, skušal mi je Lojze žalostne misli odpoditi, „tu na desno se pride v Matkov kot. Nekoč sem šel ponoči tu črez na Koroško. Hodil sem kar spe, dokler nisem treščil v mlado smreko, da sva se kar oba stresla. Bilo je ravno o polni luni.“

„Kaj si mesečen?“

„Mesečen? Mislim, da ne. Pač, včasih me je luna malce vzdignila. Pa od tega je že dolgo.“

Nato sva se pogovarjala o somnabulizmu, hipnotizmu in raznih —izmih, da niti nisva vedela, kdaj sva prišla mimo Plesnika do Logarjeve planine. Tu odloživa in leževa na zeleno trato k kratkemu počitku.

Pred nama, v sklepu doline, so stali v krasni, nekoliko zaokroženi vrsti sivi orjaki, nemo in grozeče. Njih obronki so se ostro črtali na temnomodrem obzorju in na bokih se jim je tuintam še belil sneg. Tišino je motilo le šepetanje vetra, ki je pohiteval med travnatimi bilkami in se poigraval z vrhovi samotno ali v malih gručah stoječih jelk.

„Moj Bog, kako je svet lep in kako sladak je mir — ljudje se pa pobijajo ko zveri!“ vzdihne tovariš.

„Prosim te, Lojze, molči o tem!“

In res nisva potem omenila vojske niti z najmanjšo besedico ves čas, kar sva bila v gorah.

Ko sva prispela mimo Rinke na Okrešelj, se je že jelo večeriti. Frischaufov Dom in pastirske kočice, vse je bilo prazno in zapuščeno. V Domu sva našla odprto vse, kar sva rabila: obednico, kuhinjo in eno sobo z dvema posteljama.

Po večerji sedeva pred hišo. Bila je krasna mesečna noč. Polna luna je svetila, da se je vse natanko razločilo kakor podnevi. Mrki stražniki na desni in levi so se mi zdeli kakor srebrno okovani — tako krasno se je razlivala mesečina po njih stenah in plazovih.

„Torej skozi Turski Žleb ne greš?“ pretrga Lojze molk in upre oči na Tursko goro.

„Ne, k večjemu grem še pogledat tja na Savinjsko sedlo, kjer še nisem bil, drugače se pa ne ganem s planine. Moj Bog, kaj se pa hočeš plaziti in potiti po plazovih in skalah! Kaj ni tu dovolj mirno in prijetno? In odkrito povedano, jaz — jaz sem se odvadil in zdi se mi, da nisem več za naporne ture.“

„No, bomo videli!“ —

Ker v spalnici nisva zaprla oknic, vsipala nama je luna vanjo kar na gosto svoje žarke. Okrog polnoči me zbudi škripanje vrat. Odprem oči in vidim, da je tovariševa postelja prazna. Kmalu nato zaškrtnjeo hišna vrata. Urno planem kvišku in se ozrem skozi okno. Nepričakovan prizor! Po zeleni trati stopa Lojze v srajci dopetači in s čevlji na nogah. V desni vihti cepin, levico pa drži iztegnjeno pred seboj, kakor bi iskal pota. Hitro se za silo oblečem in hitim za njim.

„Lojze, za božjo voljo, kam pa greš? Pa vendar ne na Tursko goro? Ura je še malo prezgodnja in tudi tvoja oprema ni povsem za visoke ture.“

Toda Lojze se ni zmenil za moje klice. Kar plaval je po mesečini, kakor bi hotel iz črevljev, ki so ga na videz tiščali k tlom, mesecu nasproti. Ko ga dohitim, ga zgrabim za roko in krepko stresem.

„Nesrečnež!“ zakriči na ves glas in pade kakor snop na travo. „Zakaj si me zbudil? Malo bi se bil izprehajal po planini, potem bi pa zopet prišel nazaj v posteljo in spal naprej. Ako me kdo zbudi, kadar me luna nosi, mi zelo škoduje na živcih.“

„Seveda izprehod ti bi pa ne bil škodoval! Vstane s postelje, natakne čevlje in vzame cepin, pa je napravljen za turo v hladni noči! Tega se pa nikdar več ne boj, da bi te kdaj še budil. Zaradi mene lahko podnevi spiš, ponoči pa delaš ture na Tursko, na Mrzlo ali pa na kako drugo goro. Boš še laglje gori prilezel, ker te bo luna nosila. Jaz pa grem raje v podstrešje spat, ker nisem prišel za to na Okrešelj, da bi najprej poslušal tvojo godbo na nos, potem pa lovil mesečnike po planinah.“

„Nikar se ne huduj! Jaz ne morem pomagati, če me je zopet napadlo. Morda je vzrok to, ker sva se včeraj pogovarjala o somnambulizmu.“

Tako me je miril Lojze in me pregovarjal, da bi ostal v spalnici; toda ni me preprosil. Vzel sem odeje in sem si postlal v podstrešju, kjer sem v tihoti in miru, ki sta tu vladala, kmalu sladko zaspal.

Ko sem se drugo jutro prebudil, je solnce že precej visoko stalo; Lojze pa je ropotal v kuhinji in je kuhal čaj. Hotel se mi je očitno prikupiti.

„Vidiš“, je rekel, „skuhal sem ti izbornega čaja. Po zajtrku pa greva na Savinjsko sedlo. To bo nekaka vaja za jutrišnjo turo skozi Turski Žleb na Kamniško Sedlo.

„Na Savinjsko sedlo grem. Skozi Turski Žleb pa lahko greš brez mene; če hočeš, kar o polnoči v najlepšem luninem svitu in v sinočni monduri.“

Te moje besede ga pa niso spravile ob dobro voljo. Ko sva korakala skozi Mrzli dol proti Savinjskemu sedlu, je ukal in pel kakor mlad pastir. Ob vzhodu proda, ki po njem vodi steza v kratkih ključih v Turski Žleb, je pa kar utihnil in obstal. Gledal je z snegom napolnjeni Žleb tako zaljubljeno, kakor študent svoje znanje s plesnih vaj. Na mojo opombo, da je zelo zasnežen, je odvrnil, da je še mikavnejši; saj je bela barva znamenje nedolžnosti.

Snega sva imela tudi na poti na sedlo obilo. Ker je bil plaz tuintam dokaj strm, solnce pa toplo, sva prelila precej potu, preden sva prilezla na vrh. Šla sva še nekoliko naprej, poiskala sva si kopen prostor in jela dejansko izvajati Horacijev svet: „Vino pellite kuras“ . . . Razgled ni bil poseben; zakaj razen bližnje okolice je vse pokrival čad. Vrnila sva se precej pozno domov, ker se nama ni nikamor mudilo.

Po večerji sva sedela zunaj pred hišo. Lojze je kadil orehovo listje in tavžentrožo ter mi slikal v najpestrejših barvah razne žlebove, stene in vrhove, ki se nama z Okrešlja ponujajo. Toda jaz sem vztrajal pri svojem sklepu, da se hočem na planini (Okrešlju) le pošteno napočiti in nasamotariti.

(Dalje prihodnjič.)

Po Trenti.

Spisal dr. H. Tuma.

as Log ima solčno lego na levi in desni Zadnjice ob izteku v Sočo, pod ronki zadnje ostroge Razórskega pogorja in strmega Vogla (1424 m), zadnjo ostrogo, ki se odcepi od skupine Verevice Grintovškega pogorja. Vrh na levo nad Logom, okoli 1000 m, nima posebnega imena. Na levem bregu Zadnjice se v skalnati steni

vzpenja Ozebnik do 2084 *m*, poleg njega gozdnati Visoki Vršovec 1856 *m*, pod njim Mali Vršovec. Sredi med Ozebnikom in Vršovci sega visoko gori temna grapa, imenovana Klama. Dolina Zadnjice se razširi za Ozebnikom v veliko kotanjo (Schlusstal) pod Triglavom in Kanjavcem. Izpred krčme Zlatorog je krasen pogled na Grivo 2052 *m*, med Belim Potokom na Šplevto 2215 *m*, in Pihavca, ki zapira Soško podolje. Ob Pihavcu je obronek* zelene planine Zajavor z dobro vidnim planinskim stanom kraj bukovja, poleg zareze Luknje, iz katere se dvigajo strme Plemenice do 2360 *m*, zadaj zapadno teme Triglava, na desno pod njim Glava Zelenice 2466 *m*. Opažam, da je na Lechnerjevem zemljevidu to ime napačno prenešeno na vrh 2557 *m* (to je „Glava v Planji“, ki se iz Loga ne vidi.)

Prvi izlet dne 5. 8. 1913 popoldan bila mi je Zadnjica. Pisatelj „Trentar“ jo smatra za lepšo od doline Vrat nad Mojstrano. Ima dejanski mnogo čara, v svoji svečani tihoti in senci; nobena naših alpskih dolin ni tako tesno objeta po nepristopnih strmih pečinah in v nobeni ne vlada taka tišina. — Iz Loga do konec gozda v Zadnjici je približno ena ura hoda. Nekdaj je stal tam planinski stan, odtod ime „Na Utru“. Ko stopiš iz gozda, ostrmiš pod orjaškimi stenami treh glav „Za Žlebom“ 2362 *m*, pod Kanjavcem 2433 *m*, in Vršacem 2194 *m*. (NB. To je pravi Vodnikov Vršac!). Gruščasti polog pod Luknjo je „Planja v Zadnjici“ 997 *m*. Nad njo gori odpada strmi bok Zelenice, porasel z rušjem, imenovan po svoji strmini Skok, pod njim Ruša. Naravnost pred teboj se dviga redko porasla stena Komarja, v robcih (Wandln) raztrgana po grapi. Nad Komarjem je „Dolina pod Steno“ ali „Dolina nad Komarjem“. Gori je zaprta z visoko pečino proti Doliču: „Stena“. Konec Komarja na desno se dviga strma zelena, višje gori z macesni obrasla polica „Na Strgači“, ki se zavije na desno v pečevje pod steno „Za Žlebom“ v dve polici, deljeni po grapi, obe pičlo porasli z macesni: Prva in Zadnja Leva. Iz te se da zaslediti po sredi Kanjavčeve grmade strma Zelenica, ki vede do skalnate, temne rujave klade, preko katere se prestopi v velik žleb. Vrh Kanjavca je zakrit po mogočni predgori proti severu 2433 *m*. Na desno iz Zadnjice pod Vršacem se dviga gruščasti, goli Zadnjiški Dol, ki se prevali v Trebiški Dol. Tik nad sedlom je rušasti Kanjavčič. Značaj dajejo Zadnjici zadnje tri ostroge Kanjavca, ki odpadajo kakor ena sama orjaška stena.

Lepa je zelena Zadnjica poleti s svojo senčno tihoto, mrkimi visokimi prepadi Kanjavca in Ozebnika, še lepša pa je v pozni zimi, ob

* Obronek se često zamenjava s pobočjem, a v bistvu je Absatz im Abhang — polog v pobočju.

solnčnem zatonu, obsejana od večerne zarje. Poleti solnce zgodaj zahaja za visokimi bližnjimi grebeni Ozebnika in Grintavca, konec januarja pa na najnižjem obzorju za Učejo šele ob 5. popoldne. Pozimi je Zadnjica že davno zagrnjena z večerno senco, ko so visoke glave pod Kanjavcem in Zelenica ter Triglav še v svetli luči. Kadar se solnce bliža zatonu, padajo luči kakor v premi črti skozi Trebiški Dol na pobočje Zelenice in na tri glave pod Kanjavcem. Okoli tebe bela zasnežena Zadnjiška kotlina v večernem mraku, nad teboj razžarjene pečine v živi rudečici, kjer luči padajo na bele stene, v rožastih lisah in odenkih po policah in sesutinah Zelenice. Med žarečimi stenami sta zarita temna Dolina nad Komarjem in Žleb pod Kanjavcem. Bledo-rožasta je Planja s snežiščem po širokem temenu, zad za Planjo jarko rumeno-rudeča stena pod Razorjem „Vrh Žlebičev“, ki žari med zadnjo rogovilo Planje.

Pogled, ki daje estetičnega užitka, kakor ga težko dobi še tako razvajeno oko!

Že je vsa Trenta v mraku in še goré gorski vrhovi v ozadju nad njo. Četrť ure polagoma prehajajo intenzivne barve v vedno bledejšo. Ko se razgrinja večerna tmina po dolini, prehaja rudečica v rožasti rumenec, za njo v rožasto-vijolično, umazano-lilasto, temno-sinjo barvo, ki se zliva v mrklo modro barvo neba. Sledovi zadnjih luči zamró okoli 5:30 pop. Na temnem nebu visoko nad teboj zamiglja komaj vidno prva zvezdica. Se četrť ure in luna dobiva na zahodu svojo moč, snežine na vrhovih zopet zasinejo, okoli tebe se zaiskré sem in tje snežinke in kristalci ivja. Stojiš in strmiš, okoli sebe pošastno širono preprogo snega in sipkega ivja. Kako si lepa in božja, priroda!

Dne 6./8. je deževalo. Zaman sem se bil pripravil za nameravano turo na Kanjavc. Pohajkovati sem moral v presledkih po bližnji okolici Loga. Prva strmica nad Logom se imenuje Vršič okoli 700 m, dočim leži Baumbachova kočá ob 622 m. Da ločimo ta Vršič od onega pod Mojstrovko, ga bo pač treba imenovati „Vršič nad Logom“. Na predelu stoji znamenje „poklon“, kakor povsodi po Tolminskem, ko se poslavljáš od doline.

Za Vršičem proti cerkvi stojita dve hiši na samoti, druga je Štrukljeva. Ravno so jo dozidali; družina prebiva v leseni kloníci za silo. Požar jim je bil uničil staro domovje. Brneči kolovrat in padajoči dež sta me zvbila pod streho. Stara Štrukljevka je mehanično gonila nogalnico kolovrata ter pulila precej surovo predivo iz nizkega rogastega koželja. Za gospodinjjo mora biti na stare dni! Hčer ji je vzela pred leti strma stena Plešivca, ko je šla z možem žet travo. Pod klonico se ji igrajo vnuki, dež ji brani delo na njivi; da ne izgubi dneva, goni

vreteno in nabira slegasto prejo za presnico. Bridko je tožila, kako težki so stari dnevi; Bog ve v kolikokrat je že pravila o nesreči v gorah in o prestanem požaru! Prišel je nenadoma v pozni jesenski noči, nihče ne ve, kdo je zanetil. Vse jim je vzel, seno, opravo in prašiče. Zavarovano so imeli le zidovje. Sosedje so jih sprejeli čez zimo pod streho, občina je dala lesa. Štrukelj je priden in krepek delavec, sedaj stoji nova hiša, pripravljena za zimo.

Kljub dežju drugega dne 7./8. me ni držalo v Logu. Zavil sem se v dežni plašč in odrinil ob 7. proti Domu na Vršiču. Vrhove precej nizko doli so objemale deževne megle. Hoja je bila utrudljiva že zaradi vročine pod plaščem. Na Vršič sem prišel v polno meglo ob 9.40 in dobil ljube znanke-turiste, ki so zaman čakali boljšega vremena. Prijetno je minil čas, tako da sem ostal kljub svoji prvotni nameri čez poldan, do po 3. uri pop., ter se vrnil v Log ob 4.45 popoldan.

Pot na Vršič mi je bila ponovno prijeten izprehod iz Loga, da sem izpolnil prost dan. Pogled izpred planinske kočice sicer ni tako veličasten nego oni od Vossove kočice na severni strani na Škrlatico, ima pa svoje lepote. Pod Domom leži gozd pod Léžami, pod Prisojnikom zelene Kórenske Police. Od Lež dol je stenáta Maklena Peč do 1296 *m*. Na desno pod Mojstrovko je Glava v Šitu, pod njo sesutine „V Šitu“ in Polica*) na Gumnu (Gemnu). Zadnje obzorje zapira greben Plazkih Lop od Vogla 2348 *m* naprej, Travnik 2252 *m*, Travniški Rob 2138 *m*, Planja 2090 *m*, Kuk 2038 *m*, nekoliko zad na desno Velika Baba 2014 *m*, Prst 1900 *m*, Kaluder 1980 *m*, Šmohor 1931 *m* in beli Peski 2173 *m*; tik na desno jim je Krn, ki se pa izpred Doma ne vidi, marveč stopi na obzorje, ako se gre nekoliko na levo po poti proti Prisojniku. Pod Voglom je rušasti Čisti Vrh 1874 *m*, pred Travnikom Velika Tičarica 1891 *m*. Nad Zadnjo Trento se vleče greben od Ušja čez Plešivec 1894—1960 *m*, strmi stožec Trentski Pelc 2109 *m*, svetla pečina Srebrnjaka 2099 *m*, zarezna Velika Vrata 1841 *m* in Sravnik 2060 *m*. Tik njega, ako se stopi nekoliko na levo od Doma, se pokaže Grintavec 2344 *m*. Naravnost proti jugu pod teboj je debro Srednje Trente do Loga, na desno nad Logom Vogel 1424 *m*, pred Travniškim Robom v ozadju. (Da ločimo, treba rabiti Plazki Vogel in Vogel nad Logom).

Dne 8./8. se je precej izvedrilo. Ker je po deževju zadnjih dni narasla Soča, sem si hotel ogledati izvir ob polni vodi. Mimogrede

*) „Polica“ rabim vedno za Grashalde in ne za Band, ki mi je „greda“; za njo rabijo gorenjski vodniki nemško besedo „pant“.

sem se ustavil pri starem Ivanu Mlekužu, „Pri Tonetu“, zadnja hiša pod gozdom. Naštel mi je po vrsti imena vrhov od Loga do Razorja: Vrh nad Malim, nad Velikim Prosekom, Debela Peč, Goličica, Kanceljni, Planja, Razor; ravno pred nama smrečnati, košati stožec Kukla. Planina Kukla obsega ves rob ravno imenovanih vrhov, pa dol do grape pod Mlinarico: „Korita“. Zad za Kuklo pod Goličico (ta vrh zasluži ime le od te strani, kjer je njegova glava grintava, dočim je na Zadnjiško stran porasla s travo in ruševjem do temena) je Rušna Glava, ki odpada v „Visoki Steni“ strmo v Korita. Na zahodno stran sem skušal poizvedeti ime za najvišji vrh 2437 m. Stari Tona je trdil, da so ga po starem imenovali Klenice. Spomnil sem se takoj, da so v Bavšici „Klonice“, široka snežna kotlina onkraj grebena; torej je imel prav moj vodnik iz leta 1910, Jožef Mlekuž, ki je trdil, da je pravo ime za ta vrh „Pelc nad Klonicami“. Zapodenci so mi pozneje napovedali ime za ta vrh tudi domače trentsko ime „Pinja“, po obliki severno vzhodnega loka. Potok izpod Vršiča lje imenoval Lómerico ali Límerico (prehod iz o na i velja tukaj kakor za grapo pod Višarjem v koroščini), ker prihaja od Lomov (Lomi), t. j. razdrte grape pod gozdom in pod Makleno Pečjo.

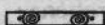
Sočina struga je bila polna vode, tako da se nisem mogel približati izviru. Kotel, v katerem ob suši voda stoji precej nizko, je prekipeval, da je mogočni vodni curek z vso silo padal v slapu čez skalovje.

Dne 9./8. je bilo zopet čemerno vreme. Poskušal sem proti Mlinarici čez Ture, t. j. napeti holm nad Sočo, na katerem stoji par hiš. Višina bo okoli 800 m, s pogledom po Zadnji Trenti in proti Logu. Lepa lega je letos privabila na Ture*) dva, bajé ruska slikarja. Že več let pa zahaja k „Toni“ češki slikar. Saj pa je tudi malo dolin, ki bi nudile tako mnogovrstnih objektov kakor Trenta! Iz gozda, po grapi, ki je navadno suha, teče Túrница, ali kakor jo imenuje „Trentar“: Léžanica, ker prihaja izpod Spodnjih Lež. Ta grapa niti ni zarisana v zemljevidu. Ob obilem dežju pa tvori sem in tje lične slapiče po skokih in brzice po žlebih.

---

*) Ime Ture v tako zapuščeni dolini kakor je Trentska, po mojem mnenju jasno kaže, da to ime ne more biti keltsko, kakor ga tolmačijo knjižni filologi; mislim, da je ali pristno slovensko ali pa še izza prazgodovinske dobe. Kelti niso nikjer poselili naših dolin, Podunavja in Balkana kompaktno, marveč so prišli le kot bojne čete, ki so zasedle odprte doline in ravnine, od koder so vladali zavzete kraje. Res keltska imena za mesta bi se morda dala konstatovati le za utrjene tabore in v strateško važnih legah in prehodih. Ime Ture pa se da izslediti po vsem Slovenskem za ravno tako od ljudne, zgolj pastirjem pristopne kraje, kakor so Trentske Ture.

Sele 11./8. se je začelo nebo čistiti. Baš ko sem se vračal iz Zadnje Trente, je zasijalo solnce na čistem nebu nad mano. Posebno krasen se mi je zdel po tolikih mračnih dnevih pogled, ko sem stopil izza velikega bolvana pred trentsko cerkvijo tik ob poti. V popoldanskem mraku je že bela Špikova hiša sredi temno-zelene murave, poleg nje zvonik in nad njim gozd Pod Jamo. V ozadju kóntasto pobočje glave nad Logom, na drugi strani strmi Vogel. Zadaj gozdnati Vršovec, nad njim orjaške pečine Trebiških Lop, obsejane po solncu, pod njimi rušasti Čisti Vrh. Tik pod teboj pod potjo lahko žubori Soča. Priroda tem bolj vpliva na človeka, kadar ga navdaja upanje lepega vremena z delom, ki ga čaka.

Slap Plive u Vrbas.

Rudolf Maldini Wildenhainski (Sarajevo).

Jedan od najljepših krajeva Bosne svakako je Jajce i njegova okolica. Silna se pred tobom uzdižu brda, koja poput orijaškoga zelenoga vijenca ovijaju čitav kraj i grad. Tu ti je izbočiti jajasti brijeg, na kom se dižu ruševine staroga grada, slikovito mnoštvo kuća, džamija i zgrada. Tu je čarobna dolina Vrbasa s bisernom krunom svih tih dražesti, divnim slapom, što ga tvori brzotoka Pliva, rušeci se baš pred zidinama Jajca u duboki Vrbas. Čarobna li pogleda na obale Vrbasa i na okoliš mu, a osobito na kamenite sadrenaste ili sigaste gromade, koje ti je tuj izgrizla i izdubla voda, pa ti se čini, kao da ih je išaralo tisuće dlijeta!

Vrbas izvire ispod planine Raduše (1956 *m*) i Zeca (2160 *m*). Od mnogih mu pritoka i pritočica najzanimljivija je ipak Pliva. Ona izvire ispod planine Vitoroge (1907 *m*), pa teče k sjeveru gotovo usporedo s Vrbasom. I ona lomi sebi put poput Vrbasa izmegju raznih gorskih kosa sve do mjesta Jezera. Tu prima od lijeve strane pritek Jošavu. Stvorivši zajedno s njom krasno jezero, hrlu na istok prema Jajcu. A kolika je tek napast čeka, kad nahrupi ispod zidina Jajca na strmenu golemu stijenu te se sunovraćuje u duboke ponore Vrbasa.

Rijetko ćeš gdje naći takovih čara prirode. Tuj je voda pokazala svu svoju snagu. Široki mlazovi vode — najveći do 13 metara — ruše na više trakova preko razvaljenoga i raznoliko izbočenoga stijenja u dubinu Vrbasa padom od 25 metara. Silna množina zelenkaste bistre gorske vode postane samom mliječnom pjennom. Tu je sve živo, pobunjeno, uznemireno, kao da milijuni ruku kakovih umišljenih vodenih

duhova prebacuju svaku kapljicu vode na stijene, na zeleno okolno granje i uvis — pa da se raskidane i rasprsnute u najsitnije čestice prikažu oku kao biserna prašina i magla. Žarki sunčani traci presijecaju tu vodenu prašinu i stvaraju od nje na više mjesta čarnu sliku krasne nebeske duge. Pa onda taj šum, ta zaglušna, pa ipak skladna buka! Slab je ljudski glas, da nadviče velebnu buku te vodene sile.

I noći za tihe ljetnje večeri božanstvene su tuj. Srebrna mjesecina pospe bregove, kuće, munare i zvonike, a crne se sjenke ispred nje zavuku u dolove i zakutke. Svuda tišina, a ti stojiš na visokom brijegu s lijeve strane Vrbasa i motriš slap Plive. Krasna li pogleda, krasne li prirodne naslade! Ta cijeli ti se slap na mjesecini čini, kao da se sam biser ruši u Vrbas. A Vrbas ti se opet sav uzbrkao i ustalasio, sve mu se bijeli pjena pri dnu vodopada, a silnu vodenu prašinu sipa naokolo po bregovima, kao da je pomahnitao. Najzad se ipak sljubi i upokoji s Plivom, te onda opet mirno teče koritom svojim, kao da ništa nije ni bilo. Ali Plive nema više, ta se voda sada zove samo Vrbas. Zato Jajčani i vele:

„Pliva pada u Vrbas
i izgubi tu svoj glas„.

Mala staza vodi upravo pod slap. Tu su se raspukle sadrenaste pećine, a u njihovim zjalima eno malih špilja. Zanimljivo ih pogledati zbog sigastih šupljina. Nanizale su se u najrazličnijim oblicima, a voda ih je svojim praskom isprala i izgrizla.

Blizu slapa vodi na desnu obalu Vrbasa lijep most za pješake. S te strane pružaju se oku putnikovu sve ljepši, noviji i zamamniji prizori na milovidnu i dražesnu okolicu oko slapa. I nad slapom preko Plive ima oveći most. Pa gledaj i tu krasnoga života! Što te dolje na obalama Vrbasa ushićuje krasni slap, to te ovdje zadržava živahni rad vode i ljudskih ruku, koje su umjele da okrenu brzanje i snagu Plivine vode u svoju korist. Uzduž mosta nanizali se drveni mlinovi. Tu se vrte kolesa i mlinsko kamenje pripravljaajući krušac siromašnomu Bošnjaku. Dolje su se još nanizali kašikari (mlinovi), koje tjeraju mali Plivini slapići iza mosta, zatim bušnice za gunjeve i čebeta, pak stupe za čišćenje lana i vune. I tako ti je bistrook jajački Bošnjak upotrebio gorsku rječicu Plivu, da je — prije nego što se njezina snaga izgubi u Vrbasu — iscrpe za mnoge svoje poslove. Srce ti se tuj topi od milinja i neodoljivo neko čuvstvo podiže ti oči k onom plavetnom svodu, k Višnjem, koji je tako bajno ukrasio ovaj mali komadić zemlje, u kojem stanuju sretni Bosanci.

Pozimi v Kamniške planine!

(Začetek uvoda.)

Spisal Rudolf Badiura.

Slep — pri nas — je, kdor se
z zimo v Alpah ukvarja . . .
Kranjci moj mu osle kaže —
(Prosto po Prešernu.)

Resnica je, da ljudi kaj velikega bolj mika nego kaj pritlika-vega, majhnega iste vrste. Tudi pri gorah in turistih moremo to opazovati. Nihče mi ne bo utajil, da bi najrajše zlezal kar na Triglav, na Grintavec ali kak drug goli in pusti nebotičnik, dočim si prezirno ogleduje tiste večje zarasle krtine sredi ali ob robu prostranega Ljubljanskega polja. Vse sili le višje in višje in se s posebnim zadoščenjem ponaša z mnogoštevilnimi premaganimi gorami, vrhovi in vršički, ki jih je zmagovalno teptala noga „veleturista“.

Zdaj pa mi povejte: kje dobite skromnega turista, ki bi se mu ne zdelo zamalo, da se popne na kakšno Veliko Planino, na Krvavec in druge take nizke in ponižne, od „veleturistov“ zavržene gore, — „niti 2000 m ne zmorejo!“ —, kakršnih je mnogo v Savinjskih in Julijskih Alpah? Kdaj bi prišle potemtakem tudi te — vsaj po mojem skromnem mnenju včasih tudi vsega spoštovanja in obiska vredne gore — na vrsto, ne da bi se ti bilo treba na drugi strani bati neodpušljivega greha, da kršiš najbolj pribiti turistovski zakon, ki se po mnenju ne le splošne naše naravoobčudujoče mase, temveč ravno in predvsem 99% večine odličnih naših „veleturistov“ kot edinozveličavno „počitniško“ ali „samopoletno planinsko veroizpovedanje“ glasi: plamen dejanske tvoje planinske gorečnosti ti sme upravičeno plamteti le kratko dobo, t. j. od sv. Petra in Pavla — odpik! — pa tja do Velikega Šmarna — zapik! . . . Jedva torej dobra dva meseca v letu! —

Kako se ti zdi, prijatelj, ta hribovska zvestoba? — Na svetu je mnogo jalovosti, taka omejena planinska gorečnost in ljubezen do narave se mi zdi izmed najbolj jalovih.

Jedva se ti je pričelo v kratkih mesecih poleti dvigati oko in srce k rajskim višavam, komaj si zadihal čisti zrak, zlato prostost, zavžil blaženi mir, si ušel nervoznemu vsakdanjemu direndaju — in že se ti zakrknje srce — čim odbingljajo čredini zvonci v planinah . . . In potem? — Skozi celih, dolgih deset, dá, deset mesecev naj ti rjavi doma tvoj cepin in — plesnijo tvoji planinski čuti . . .

V tem prepovedanem času torej, v jeseni, spomladi, najraje pa pozimi, nas čakajo tudi „male“ gore, vse ono manjvredno višavje pod

2000 m, ponajveč Kamniške plamine, stari znanci in znanke: Velika in Mala Planina, Kriška Planina s Krvavcem, Kompotela, Koren, Košutina i. t. d. Jaz naravnost ljubim te planine iz navade, ker so te ture tako — po ceni, ker so mi tako blizu, pred očmi? Ali pa me je kaj drugega bolj priklenilo na nje — morda alpska zima, ki se mi je v njih razodela?

Najbrž bo slednje; kajti ne opažam, da bi se jih bil že naveličal tekom desetorice let; danes so mi ravno tako drage, vabljive in prikupljive ko tedaj, ko sva s tovarišem prvič v zimskem času, tesnega srca, vstopila v ta, o zimskem času tako dolgo nepoznani novi svet, res prava „terra incognita“, „Onexploreed“ našega planinskega sveta!

Kakšne grozote in strahote so nama hoteli podtakniti, da bi naju odvrnili od najinega namena! V strašnih barvah so nama slikali napore, mraz, sneg, zamete in druge neprilike najbolj natanko tisti, ki teh krajev — celo pozimi — nikdar videli niso!

Dá, prišlo je razočaranje, toda prijetno, veselo! Kaj sva ondot zaznala in spoznala? Da bi se pač dalo pričkat, jeli v zimskem ali letnem času zanimivejša Velika in Mala Planina ali pa Kriška Planina s Krvavcem, jeli prijetnejše bivanje v Šmidingerjevi koči ali v „Kriški bajti“ pod Krvavcem; kateri izmed obeh „mežnarjev“ je bolj prijazen ali neprijazen: ali pri Sv. Ambrožu ali oni pri Sv. Primožu i. t. d., i. t. d. Nikakor pa ne o tem: So-li sploh kdaj lepše te imenovane Kamniške planine ko baš tedaj, ko jih krije sneg in jih obseva ono božje, veličastno zimsko solnce! Bilo bi zaman prerekati se o tem, vsaj z nami, zimarji, smučarji!

Zima namreč, ravno zima, pravim, je čudotvorna kvintesenca, ki mogočno dvigne krasoto teh planin, ker jih docela spremeni, ozaljša, vsakikrat drugače preseneti turista in zbuja v njem vedno novo občudovanje.

Kaj bi dal, ko bi mogel vse to opisati: o oni prijazni tovarišici luni in tajinstveni njeni mesečini, ko te spremlja skozi fantastične gozdove, ko ti segajo v dušo čudomile, nedojmljivo tihe melodije jutranje ali večerne zarje; kakšna radost je, kopati se v blagodejnih žarkih zimskega, velikega solnca, kako veselje, kadar se izprehajaš ali celo kadar letaš in plavaš na gladkih, hitrih smučkah po onih belih, čistih, bajnoblestečih demantnih poljanah in brdih liki zibajoči se lahkokrili ptici v tem svetem rajju svečanostne samote in miru, daleč od šumnega sveta morečih skrbi...

Le pridite, pogledjte — in potem sodite!

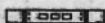
To je vzrok, zakaj vabimo, kličemo tudi na te gričevske gore!

Pa še nekaj! Večkrat sem čul tožbe, da nimamo onih velikih gorâ z večnimi ledeniki, ne visokih snežnikov Vel. Kleka i. dr. Evo, prijatelji,

ki te nadlegujejo in žalijo take misli. Hajdi! Pozimi kvišku — a ne je prespati! Ti li ni zima v naših planinah za to najlepše nadomestilo ter ob enem najboljša prilika in šola turistične zdravosti in čistosti!

Kvišku torej, glej tam gori se ti odpira nov svet, ponuja se ti in čaka te neznano veselje s cepinom in vrvjo, ali pa na krpljah in smučkah!

Carpe diem — „ne zamudi dneva“, dokler tekó ti mlada leta in ti je vroča kri i v mrzli zimi!*)

Kokrsko sedlo, Cojzova koča (1799 m).

(S sliko)

Spisal Fran Lapajne.

Sprevzetjem koč nemškega planinskega društva je prešla v našo posest tudi Cojzova koča na Kokrškem sedlu. Nje prijazna, trdna stavba stoji v zavetju tik pod Grebenom; izpred nje se ti nudi krasen pogled čez mogočna slemena tja gori do Velikega Grintavca, ob katerega se v ozadju naslanja njegova soseda, razdrapana Kočna, ter doli v dolino Kokre in na ostri stožec Kranjskega Storžiča.

Koča na Kokrškem sedlu je obdržala svoje prvotno ime po baronu Žigi Cojzu (Zois), ljubitelju naših planin; saj je Cojz, ki se je zelo zanimal za rastlinstvo in rudninoslovje, prehodil večji del dolin in vrhov naših gorá. Bil je pravi ljubitelj narave. Zanimiv slučaj je, da je baš ob stoletnici njegove smrti (leta 1919) prešla koča, nositeljica njegovega imena, v našo posest. Po pravici bomo v njem cenili moža, ki nam je vzgojil našega Vodnika kot pesnika in planinca („Vodnikova koča“ pod Triglavom).

Cojzova koča je pristopna poglavitno od dveh strani. Navadni dostop je iz Kranja v dolino Kokre do Povšnarja in odtod 1¹/₂ ure naravnost mimo Suhadolnikove kmetije, odkoder se povzpneš čez Kokrsko, lahko dostopno steno, „Taška“ imenovano, do pastirske kočice ob stari Frischaufovi koči. Od tu imaš še pičlo uro do Cojzove kočice. — Iz Kokre krene druga, bivša „nemška pot“, malo od Povšnarja na desno v hrib, se vije delj časa po gozdu in te privede v divje, razrite jarke pod Greben, dokler ne prispe v sedlo; tod je pot vzporedna s spodnjo, prej omenjeno potjo. „Nemška pot“ je zamudna in v zadnjem delu po plazovih razorana, dočim je spodnja pot zložna in neutrudljiva, in vsakemu tudi neplanincu prav lahko dostopna.

*) Naša sredstva, žal, ne pripuščajo, da bi objavili tudi krasne slike, ki jih je posnel g. pisatelj na svojih zimskih planinskih turah. Uredništvo.

Drugi dostop na Kokrsko sedlo je s Kamniške Bistrice, kamor prideš iz Kamnika v 3 urah zložnega dolinskega hoda. Iz Bistrice se deli pot do sedla tekom treh ur v tri dele. Prvi del pota te vodi po lepi kolovozni poti mimo „Žagane peči“ skozi gozd do pod hriba (1 uro). Iz gorskega kota se ti nudi diven pogled na strme stene Grintavca, Skute in Brane. Tu kreneš po dobro zaznamovani poti na levo po serpentinah v hrib. Po enourni hoji prideš iz gozda čez jarek na prod (1 uro). Pod teboj se razprostira gozdnata Bistriška dolina, nad katero čuva obsežno pogorje Velike Planine. Bližaš se sedlu; na levi strani se dviga divje pečevje Grebena, na desni te že pozdravljajo prvi vrhovi Grintavčeve skupine in kakor bi šel po široki veži, dospeš v eni uri na vrh sedla. Tu šele ugledaš pred seboj Cojzovo kočo.

Koča je zelo primerno urejena: poleg kuhinje je prostorna soba za turiste, moška in ženska spalnica imata vsaka po 5 postelj, v podstrešju je* za približno 24 oseb skupno ležišče, ki je eno izmed najbolj pripravnih skupnih ležišč v planinskih kočah. Po vojnem prevratu so kočo neznani zlikovci opleni in grdo podrapali. Treba je bilo dokaj časa in izdatnih denarnih sredstev, da se je spravila v dobro stanje.*

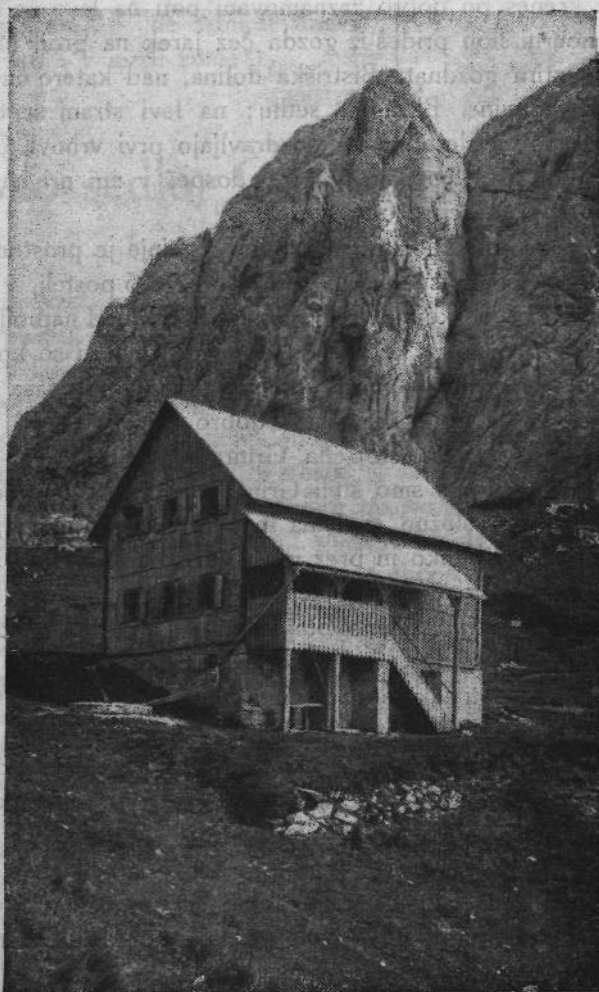
Od tod je najlažji pristop na Grintavec, najvišji vrh Kamniških planin (2559 m). Svojčas smo šteli Grintavec med težje ture; sedaj je pot od kočice do vrha složno speljana in dobro zaznamovana; tudi neizurjen turist jo prehodi lahko in brez nevarnosti. Z Grintavca se mu nudi veličasten pogled od Visokih Tur ter čez Ljubljansko polje tja doli do Zagreba, od Triglava na zeleno Štajersko. Nad Dolcem pod teboj se šopiri v neposredni bližini Kočna s svojimi zobčastimi vrhovi; čez Dolgi Hrbet vodi pogled proti slikoviti Štruci in mogočni Skuti. Pod Grintavcem se razteza divna planota Podov in Kotličiči, kjer se skoro brezskrbno pasejo cele črede gamsov, ki jo v nevarnosti uberejo čez Pode v varna zavetišča. Slikovit pogled na vse strani! — Z Grintavca lahko po strmi, dobro nadelani poti kreneš doli k „Češki koči“ in od tod na romantično Jezersko, od koder se povrneš v Kranj. Ubereš pa lahko pot z Dolgega Hrbita, Štruce in Skute po Turškem Žlebu na Okrešelj ali čez Kotličiče na Kamniško Sedlo. Vodi pa s Cojzove kočice pot tudi naravnost čez Pode do vseh omenjenih točk.

Za prihodnjo sezijo se obeta iz kočice še zanimivejše izhodišče. Doslej težaven dostop od Cojzove kočice na Greben se bo temeljito popravil, da bo postal ta vršac dostopen tudi manj izvežbanemu turistu. Z vrh Grebena bo možno turiste seznaniti tudi s krasnim, do sedaj tako

* Bodi izrečena tudi na tem mestu topla zahvala veletrgovcu F. Hainriharju in g. dr. I. Šemrov-u za brezplačno prepustitev lesa za popravo te kočice.

malo obiskanim predgorjem Kamniških planin, ki ga Greben obvladuje. Možno bo obhoditi ves niz gorá, tja do Krvavca, kjer bo v doglednem času nudila utrujenemu turistu mirno zavetišče že dolgo zaželjena — planinska koča.

Greben

Cojzova Koča.

S tem izhodiščem bo Cojzova koča postala prevažno križišče velepomembnih potov na štiri strani.

Število Slovencev v Friulih.

(Videmska provincija.)

Italijanski geograf Canestrelli je v „Rivista geografica Italiana 1914“ poročal o ljudskem štetju v Italiji l. 1911 in je izbral številke, ki se tičejo števila Slovencev v Friulih. V okraju St. Peter ob Nediži, ki je obljuden celoma po Slovencih, šteje 17.291 duš; v okraju Tarčet sta šteti le dve občini kot celoma slovenski s 6635 prebivalci, in sicer Platišče in Brdo (Lusevera); v občini Neme (Niemis), ki šteje 6266 prebivalcev, je le še 1305 Slovencev. V okraju Mužec (Moggio) je edina občina Rezija, ki je celoma slovenska in šteje 4671 prebivalcev. V okraju Čedad so štiri občine deloma slovenske: Ahtan (Attimis) s 4237 prebivalci, od katerih je 1897 Slovencev; Fojda (Faedis) ima 5080 prebivalcev z 1570 Slovenci; Torjan (Torreano) 3503 prebivalcev, 802 Slovencev; Prapotno 2246 prebivalcev, 1230 Slovencev. V okraju Humin (Gemona) je v občini Montenars slovenska vas Flajpan s 777 prebivalci. Skupaj je torej Nediških Slovencev (Slavi del Natisone) 17.291, Trskih Slovencev (Slavi del Torre) 12.986, Idrijskih Slovencev (Slavi del Iudrio) 1230 in Rezijanov (Slavi di Resia) 4671 — vsega je v Videmski provinciji 36.178 Slovencev.

Oddelek Nediških in Idrijskih Slovencev tvori eno kompaktno skupino, na katero vpliv italijanskega elementa ni posebno občuten, dočim se vedno bolj razširja med Trsko skupino.

Canestrelli pristavlja, da je težko ugotoviti, da li število Slovencev raste ali pada, radi tega, ker se je ljudska štetev 1911 vršila po drugi metodi kakor prejšnje, vendar je prepričan, da število raste, ker se je povečala rodilnost, ki presega potujčevanje in izseljevanje.

K temu opažamo, da šteje Rutar, „Beneška Slovenija“ za leto 1881 — 27.684, za leto 1895 — 31.778 Videmskih Slovencev.

Profesor Giovanni Martinelli je na podlagi ljudskega štetja 1901 ugotovil za Rezijsko 3703 prebivalcev, od teh jih je le 2467 doma (ostali večinoma pohiševalci in obrtniki, največ po Avstrijskem in Nemškem). — Šempeterski okraj smatra za čisto slovenski, od 2698 družin jih šteje 2673 slovenskih. — Vincenzo Bollani je leta 1588 štel za Čedadski teritorij 80 občin in 13.458 duš, od teh 2569 Slovencev v 30 vaseh v gorah in 6 v ravnini.

Domenico Bon leta 1595 šteje na istem prostoru 14.000 duš, od teh 2700 v „Schiavonia“, Aloise Marcello l. 1599 pa 12.000 duš, od teh 2400 v Sloveniji. L. 1766 je Beneška republika prvič sestavila popis prebivalstva, in sicer po farah. Fara Breginj se je štela pod Neme, Logje pod Ahtan, Golobrdo, Mernik, Skrilje, Vrhovje pod Prapotno (te vasi so bile leta 1917 avstrijske). Šempeterski okraj je štel 9645 duš. Avstrijski popis leta 1802 po graščinah je štel tam 11.477 duš. Pod Napoleonom 1806—1814 so bili Slovenci združeni v departementu Nadiža (Čedad, St. Peter in Fojda), ki pa je obsegal tudi pozneje avstrijske vasi Breginj, Robodišče, Staroselo, Potok, Kred, Borjana, Dolenja, Livek. Ko je l. 1815 zopet nastopila avstrijska vlada, je štela v Šempeterskem okraju 10.450 duš, leta 1836 13.493, leta 1846 13.658 duš. Pod novo Italijo so se vršila štetja 1871, 1881, 1901 in 1911 — za St. Peterski okraj 14.051, 14.239, 15.699, 17.291 duš.

Imeli bi torej za najčistejši slovenski okraj Šempeterski: leta 1588 — 2569, leta 1766 — 9645, leta 1802 — 11.477, leta 1815 — 10.450, leta 1836 — 13.493, leta 1846 — 13.658, leta 1871 — 14.051, leta 1881 — 14.239, 1901 — 15.699 in leta 1911 — 17.291 duš.

Zanimivo je, da italijanska statistika konstatuje, da imajo prebivalci v slovenskem Šempeterskem okraju najvišji stas v celi Italiji, t. j. 168-92 cm počrez. Že leta 1599 je benečanski upravitelj Aloise Marcello poročal: „sono quasi tutti bellissimoi uomini e degli piú alti“.

Dr. H. Tuma.

Opomba uredništva. Te zanimive in za razmah Slovencev pomembne podatke je g. pisatelj poslal začetkom leta 1915. Ker naš „Vestnik“ tedaj ni mogel izhajati, je ostal članek z drugimi planinskimi spisi našega planinskega strokovnjaka v urednikovi miznici. Ko je l. 1917 bil položaj tak, da se je mislilo na združenje vseh, tudi Beneških Slovencev, je g. dr. Tuma pregledal svoje spise in jih nato vrnil s to-le opazko (v pismu z dne 2. oktobra 1917): „Splošno je bila preplašenost naših meščanskih krogov (vsled vojne) prehuda... Moje mnenje je bilo od prvega početka, da slovenska inteligenca porabi tišino, ki je nastala vsled bojnega nasilstva, za kulturno delo... Jaz sem skusil porabiti čas za lastno izobrazbo. Ako je naša inteligenca ostala v dotiki med seboj, smo stali pač pred mnogo ugodnejšim položajem, kakor pa tako nepripravljeni za mir, mir, ki obenem prinese druge cilje in potrebe.“

Društvene vesti.

Prevrat. Zrušila se je stara država, ki nas je trdo oklepala, da se nismo mogli razširiti. Vstala je Jugoslavija, vse je vzkipelo radosti, mislili smo, da je za nas napočil zlati vek.

Toda kaj pravi stari Rimljan: „Timeo Danaos et dona ferentes. — Bojim se Danajcev, tudi ko prinašajo darove.“ In res, prišli so, pozdravljeni, v znamenju zlate svobode, a obenem so zasedli in obdržali naše najlepše pokrajine in niso nam bili v pomoč nasproti sovražniku na severu. Danes je naš narod naravnost razkosan.

Poleg bridko prizadetega našega ljudstva ni nikdo bolj občutil težkih udarcev nego naše društvo. Glavno svoje delo smo ves čas svojega obstanka vršili v mogočnih Julijskih Alpah; tam smo postavili najlepša svoja planinska zavetišča, tam smo zares iztrgali naše kraje iz rok premetenih narodnih nasprotnikov. Divno slovensko Trento smo zednja leta pravzaprav k življenju zbudili, in z dragocenimi napravami širšemu občinstvu napravili pristopne krasne vrhove Jalovec, Prisojnik, Razor itd. Na mah pa si je vse sadove našega dela prilastil Italijan in nam zasedel naše lepe koč: Koritniško kočo, Dom na Vrščicu, Kočo na Poreznu. Pa tudi vse druge Julijske postojanke so se nahajale ves čas v nevarnosti, ker leže vse v bližini demarkacijske črte; niti vrh Triglava ni bil v celoti v naši oblasti. Ker je meja sedaj v smislu demarkacijske črte menda potrjena, izgubi Slovensko Planinsko Društvo vse podružnice v Primorju; vrhovi Julijskih Alp bodo tvorili mejo in danes niti ne vemo, v koliko bo za naprej mogoče jih posečati; izgubimo pa tudi na Kranjskem Vipavsko, Idrijsko in Ilirsko podružnico, izgubimo vrhove Nanos in vse od Javornika do Notranjskega Snežnika. To so bridke in nenadomestljive izgube. — Takisto udarjeni smo na severu v Karavankah. Že je kazalo, da ostanejo vse Karavanke naše, že smo započeli živahno planinsko delo tudi po Koroškem; ustanovili smo tam nove marljive podružnice in obračali smo promet tudi na severno stran Karavank. Po grebenih Karavank so se lansko leto vršili boji z Nemci; Golico so stražile naše čete in postavljeni so bili gori topovi. Ko je potem naše vojaštvo prodrlo

v osrčje Koroške, smo imeli najlepše nade, da obdržimo krasne, za promet tujecev tako važne kraje tja do Vrbskega jezera. Pripravljene smo bili, da v turistovskem in prometnem oziru povzdignemo te kraje in jih priklenemo k sebi. — Po neresničnem plebiscitu pa smo za enkrat morali prepuštili naše dobro koroško ljudstvo tuji nadvladi.

Tako smo danes potisnjeni v veliko ožje meje, naše delovanje se bo krajevno moralo ustaviti ob novih državnih mejah. Od visokega gorovja ostanejo popolnoma naše samo Savinjske planine.

Toda vkljub tem udarcem ne smemo obupati. Nasproti sedanji Julijski Benečiji obdržimo še vedno najlepše planinske točke in posebno vsa najlepša prometna središča: Kranjsko Goro, Dovje in Mojstrano, Jesenice, Bled in Bohinj; masiv Triglava je v glavnem naš in naše ostanejo najlepše gorske doline: Planica, Pišnica, Vrata, Kot in Krma ter planota Komne in dolina Sedmerih jezer; skupina Škrlatice, za Triglavom najvišje gore v Julijskih Alpah, ostane popolnoma naša. Ker je tukaj za promet že vse urejeno, obdržijo Julijske Alpe gotovo tudi za naprej svojo privlačno silo. — Karavanke so na južni strani sploh najlepše in najlažje pristopne; ta stran je trdno naša. Tudi tam imamo že razvit promet in Kepo, Golico, Stol, Begunjščico bodo tudi za naprej lahko nemoteno posečali turisti, ker ostanejo tamošnja lepa planinska zavetišča popolnoma naša. — Skupina Storzliča ter divno gorsko letovišče Jezersko ostaneta tudi naša. — Od svoječasne Koroške ostane nam tudi v turistovskem oziru zanimivi vzhodni del, t. j. Mežiška dolina z enim delom Pece, in čisto naša je znana Urška gora. V teh krajih bo treba zasnovati turistovsko delo. — Popolnoma naše je tudi Pohorje.

Doma bomo torej imeli še zadosti prostora za razvoj in častna naloga našega društva bo, da bomo svojim zedinjenim bratom Srbom in Hrvatom pripravili v naših planinskih krajih ugodna zavetišča za izlete in oddih. Ker naša država drugod nima tako lepih in zdravih in razen tega lahko pristopnih krajev, kakor so naši planinski, nastane pri nas vsekako središče planinskega prometa. S tem se tedaj še bolj poveča dolžnost, da preskrbimo turistom ugodno potovanje in udobnih zavetišč.

Ob vseh prevarah nas sme pa tudi tolažiti, da smo na našem ozemlju sedaj res postali svoji gospodarji; konec je potujčevanja, ki se je do prevrata umetno gojilo in vedno dalje razprejalo. Nemška turistovska društva so razpuščena; njihove kočje je državna sekvestracijska oblast izročila Slovenskemu Planinskemu Društvu v last. Društvo je imelo sicer veliko težav in mnogo izdatkov, da je obvarovalo te kočje uničenja in izropanja, a sedaj, ko so vse te kočje na novo popravljene in opremljene, izdatno izpolnjujejo potrebo planinskih zavetišč za mnogobrojni poset naših planin.

Popreje je bilo delovanje našega društva eminentne važnosti v narodnem oziru. V okviru naše države bode sicer sedaj njegovo delo v prvi vrsti gospodarsko, a tudi to delo obdrži svoj nacionalni pomen; kajti z vzdrževanjem urejenega prometa turistov in tujecev homo obenem povzdignili ugled naše države. — Naše narodno delo pa s tem še ni izpolnjeno. Naši gorski kraji, ki pripadajo drugim državam, ostanejo vendar še vedno slovenski in potovanje po teh krajih bo po ureditvi prometnih razmer gotovo mogoče. Zato bomo tudi za naprej izdajali zemljevide vseh naših slovonskih pokrajin in bomo v svojih publikacijah in posebno v Planinskem Vestniku posvečali vsej slovenski zemlji svojo pozornost in bomo branili pred svetom značaj in slovenska imena naših krajev in gora. Čaka nas tedaj na vse strani še mnogo potrebnega dela.

Zbor delegatov. Dne 16. novembra 1919 se je vršil zbor delegatov, ki so se ga udeležili poleg osrednjih odbornikov delegati Kranjskogorske, Kranjske, Kamniške, Savinjske, Koroške, Soške, Goriške, Tržaške in Cerkljanske podružnice. Načelnik dr. Fran Tomiňek imenuje za zapisnikarja ga. tajnika Josipa Hauptmana in poroča o

razvoju društva in o delovanju podružnic. Glede načrta za delovanje je poročal načelnik, da stavi Osrednje društvo v svoj načrt zlasti uredbo prevzetih koč bivšega nemškega in avstrijskega alpskega društva ter razširjenje delovanja na Koroškem in Štajerskem; g. delegat Smodej je poročal v imenu Koroške podružnice, da so se njeni odborniki razšli, in je priporočal ustanovitev treh novih podružnic za Koroško (za okraj Pliberk, Velikovec in Borovlje); tudi priporoča izdajo zemljevidov; ker pritrdijo ostali delegati, se sklene predložiti ta predlog Osrednjemu odboru v rešitev.

Gospodje delegati ravnatelj Pretnar, Brelih in Božič poročajo, da je podružnicam v zasedenem ozemlju zdaj nemogoče delovati, in razmotrivajo vprašanje, ali bi se naj člani primorskih podružnic združili v poseben krožek, sicer pa postali člani Osrednjega društva, dočim zastopa delegat dr. Mohorič stališče, da naj bi podružnice v zasedenem ozemlju naprej delovale. Po pojasnilih, ki jih poda načelnik, se sklene, da se za sedaj podružnice v zasedenem ozemlju še vzdržijo in da naj delujejo po svojih članih ter obdržijo članstvo še v sebi združeno; o morebitnih preureditvah se bo dalo šele potem sklepati, kadar bo znana usoda zasedenih pokrajin.

G. Fran Kocbek poroča o načrtih Savinjske podružnice in o oskrbovanju Piskernikove koč v Logarski dolini, o povečanju Koče na Korošici in o korakih za izboljšanje poštne zvez, dr. Hrašovec za celjski odsek Savinjske podružnice pa o nameravanem delu v celjski okolici. Ta poročila se odobré.

ustanovitvi podružnice, pač pa bi se lahko ustanovil kak odsek, ki bi se brigal za

Profesor Zupan za Kranjsko podružnico povpraša glede oskrbe Cojzove in Valvazorjeve koč in naznani, da se Kranjska podružnica zanima, da bi ona prevzela te koč. Načelnik pojasni, da je lastnik teh koč sedaj Osrednje društvo, da pa bo onim podružnicam, ki bodo jamčile za redno oskrbovanje, lahko izročilo njih oskrbo, če spadajo koč v področje njih delovanja. To je splošno stališče, ki se bo napram Kranjski podružnici lahko udejavilo s tem, da dobi ona v oskrbo Valvazorjevo koč na Stolu; v takem slučaju bo morala podružnica prevzeti popravo koč.

Razpravlja se o izdaji „Planinskega Vestnika“ in se odobri ustanovitev posebnega odseka, ki prevzame priprave za zopetno izhajanje našega glasila. Tudi se odobri, da bodo dobivali Vestnik le tisti, ki bodo plačali določeno naročnino.

Gosp. delegat Verweger kot zastopnik Kranjskogorske podružnice poroča o gibanju, da bi se ustanovila posebna podružnica na Jesenicah; on se izreče proti oskrbovanje koč na Golici. Načelnik pojasni, da so se zbrali člani na Jesenicah v svrhu društvenih prireditev in da hočejo z dohodki podpirati oskrbo obeh koč na Golici; stališče Osrednjega odbora je to, da ni snovati podružnic za manj obsežne kraje, pač pa se ne sme zabraniti, da bi se zanimali planinci na Jesenicah za planinsko delo in posebno za tamošnje koč. Osrednje društvo kot lastnik bo rado sprejelo njih pripomoč pri nadzorovanju koč.

Delegat Kamniške podružnice gosp. Pirnat poroča, da se bo delo podružnice oživilo; nabirali se bodo novi člani in raztegnilo se bo delo na Brdski okraj.

Po govorih raznih delegatov se sklene vstopnino v planinskih kočah urediti enotno in obrniti se do šolskih vodstev, naj poučijo dijake, kako se jim je vesti pri posetu planinskih koč.

Konečno se vrši volitev poverjenikov podružnic, ki vstopijo v Osrednji odbor. Soglasno se izvolijo za poverjenike: G. Peter Brelih, zavarovalni tehnik v Spodnji Šiški, g. Fran Grafenauer, poslanec v Ljubljani, g. Rado Medič, trgovec z lesom v Kamniku, g. višji revident Petek v Ljubljani, g. ravnatelj Miroslav Pretnar

v Ljubljani, g. profesor Anton Zupan v Kranju; za namestnike se izvolita g. Rasto Pustoslemšek, glavni urednik Slovenskega Naroda v Ljubljani, in gosp. Konrad Pučnik, trgovec v Ljubljani.

Občni zbor Osrednjega društva. Vršil se je 27. decembra 1919 v Narodnem Domu v Ljubljani. Načelnik dr. Fran Tomišek poroča, da se na tem občnem zboru podajo poročila o društvenem delovanju v letih 1917, 1918 in 1919; zadnja leta z ozirom na razmere ni kazalo sklicevati občnega zbora. Opisuje, kako težavno je bilo delovanje med vojno, in pojasni, da je moralo društvo svoje delo osredotočiti na notranjo upravo in osobito na ureditev gmotnega stanja, k čemur je pripomogel posebno spretni gospodar g. Ogorelec. Uspeh je ta, da se je društvo oprostilo vseh starih dolgov in da je moglo sedaj prevzeti v svojo last tudi kočje nemškega in avstrijskega planinskega društva; poudarja, da bomo i v prevzetih kočah gostoljubno postregli tujcem in gostom, dá, tudi bivšim članom nemškega planinskega društva poset teh koč nikakor ne bo zabranjen, samo da kake nestrpnosti ali netaktnosti s strani nemških obiskovalcev ne bomo mogli trpeti; nadalje naglašá, da se bomo zdaj, ko se je narodnostni boj v planinah končal, s tem večjim veseljem mogli lotiti dela za razvoj planinstva po severnih krajih.

Načelnik se dalje spominja preneglo umrlega načelnikovega namestnika gospoda ravnatelja Iv. Macherja; deloval je v društvenem odboru izza prvih let obstoja našega društva, bil je več let njegov blagajnik, potem več let načelnikov namestnik, a ves čas eden glavnih sotrudnikov; zanimal se je za vsako delo v odboru, vodil zaznamovanje potov, sploh pa se vedno gibal v krogu planincev ter bil povsod priljubljen. Njegovo marljivo in nesebično delo naj ostane v trajnem spominu.

Poročilo tajnika Josipa Hauptmana je podalo sliko o društvenem delovanju. Društvo je v glavnem težilo za tem, da ohrani svoje postojanke in jih popravlja, kjer so bile po vojaštvu, vremenskih silah ali po zlobni roki poškodovane. Trpele niso samo stavbe, nego tudi vsa oprava. Bila je nevarnost, da se kočje izropajo, in zato je dal odbor najdragocenejšo opravo sploh spraviti v dolino, v hotelu Zlatorogu ob Bohinjskem jezeru pa je po odhodu vojaštva tudi čez zimo nastavljal oskrbnika. Tako smo zavarovali vsaj glavno našo imovino. Pri tem sta nam vsestransko dala svojo pripomoč naš častni član župnik Aljaž na Dovjem in g. kaplan Zor v Boh. Srednji vasi. Tudi se je skrbelo za boljše zavarovanje proti požaru in povsod za zavarovanje proti vltomu. Obširneje opiše poročilo, kako si je odbor prizadeval, da se je gmotno stanje društva zboljšalo. Poročilo izreka najtoplejšo zahvalo pospešiteljem in dobrotnikom, ki izmed njih posebej imenuje mestno občino ljubljansko, deželni likvidacijski zastop, Hrvatsko Planinarsko Društvo v Zagrebu, denarne zavode in druge. Častno se spominja pokojnih zvestih članov g. Šteinbauerja v Kranju in g. Zemljiča v Ljubljani, ki sta se v svojih oporokah spominjala našega društva.

Knjigovodja Rozman poda poročilo o denarnem gibanju in gmotnem stanju društva. — Računska preglednika potrđita, da sta našla vse račune v redu in predlagata tozadevno odboru absolutorij. Predlog se sprejme soglasno.

Na odborov predlog se po nadrobni debati sklene povišati članarino na 12 K, ustanovnino na 400 K; vpisnina se ne izpremeni.

Na samostojni predlog dr. Šviglja se sklene izpremeniti § 11 društvenih pravil v toliko, da se število odbornikov pomnoži na 13, število namestnikov pa na 5 članov. Dalje se sklene, da morajo biti pristojbine v kočah Osrednjega društva in podružnic enotne in da naj podružnice predložijo hišne pristojbine Osrednjemu odboru v odobritev.

Po načelnikovem poročilu in širši podrobni debati, ki so se je udeležili gg. dr. Oblak, ravnatelj Wester, dr. Švigelj in Badiura, so se določila imena, ki jih damo prevzetim nemškim kočam. Ta imena so:

Maria Theresienschutzhaus pod Triglavom — Aleksandrova koč, Deschmannhaus pod Triglavom — Staničeva koč, Siebenseenhütte — Koča pri Triglavskih jezerih, Kahlkogelhütte (na Golici) — Spodnja koč na Golici, Bertahütte pod Kepo — Koča na Jepci, Klagensfurterhütte na Stolu — Rožanska koč, Valvasorschutzhau (na Stolu) — Valvazorjeva koč, Zoishütte na Kokrskem sedlu — Cojzova koč, Koroschitzahütte pod Ojstrico — Koča na Korošici, Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini — Piskernikova koč, Ursulaberghaus — Koča na Urški gori, Vosshütte pod Vršičem — Erjavčeva koč.

Daljša debata se razvije o predlogu g. dr. Mraka, da se naj varuje planinska flora in favna. Sklene se resolucija za ustanovitev parkov v zaščito prirode glede flore in favna. Skuša naj se doseči, da se izdajo zakonite določbe proti uničevanju planinskega cvetja; dijaštvo naj se po šolskih vodstvih pouči, da varuje planinsko floro.

Vrši se volitev novega zbora. Z vzklikom se izvoli za načelnika sedanji načelnik dr. Fran Tomišek, ki izvolitev sprejme in se za izkazano mu zaupanje zahvali. Ostali odbor se voli po glasovnicah. Izvoljeni so bili za odbornike: gg. Rudolf Badiura, dr. Jernej Demšar, Jos. Hauptman, Makso Hrovatin, Iv. Korenčan, Leon Mencinger, Janko Mlakar, Ivan Ogorelec, Rudolf Rozman, Viktor Skaberne, I. Soklič, dr. Vinko Šarabon, dr. Anton Švigelj; za namestnike pa gg. Rudolf Dostal, Jos. Jeretina, Pavel Kunaver, Fr. Lapajne, R. Potočnik; za preglednika računov se imenujeta gg. Hinko Lindtner in Bogomil Kajzelj.

Podružnice. Nove podružnice so se ustanovile:

1. Mariborska podružnica v Mariboru, ki bo delovala v krajih nad Dravo in podpirala Podravsko podružnico v delovanju na Pohorju; 2. Rogaška podružnica v Rogatcu za Rogaški okraj; 3. Mislinjska podružnica v Slovenjgradu za tamošnji okraj; ta podružnica vodi tudi oskrbo Koče na Urški gori; 4. Mežiška podružnica, ki bo delovala v nam pripadlem delu Koroške; podružnica za Dolenjsko-Belokrajino v Novem Mestu.

Od starih podružnic so vrlo delovale Savinjska podružnica, ki oskrbuje več koč v Savinjskih planinah; Podravska podružnica, ki oskrbuje znano Ruško koč in vilo Planinko na Pohorju; Kranjska podružnica, ki ima svojo Prešernovo koč na vrhu Malega Stola ter v oskrbi Valvazorjevo koč; Radovljiska podružnica, ki ima Vilfanovo koč na Begunjščici. — Kranjsko-gorska podružnica ni mogla oskrbovati svojega Doma na Vršiču, ker je zaseden po laškem vojaštvu, pač pa je pridobila in priredila nižje ležeče zavetišče (Rimljevo koč). — Podružnice, ki nimajo lastnih koč so mogle delovati le v toliko, da so vzdrževale svoje članstvo. — Posavska podružnica je med vojno popolnoma utihnila; letos pa se je oglasila k novemu delu in hoče tudi svojo Kočo na Lisci zopet popraviti. Sedež te podružnice je sedaj v Sevnici.

Češka podružnica se je razšla, ker po zakonih nove čehoslovaške države ni dovoljeno, da bi bili tamošnji državljani člani inozemskih društev. Vsled razhoda podružnice je pripadla znana Češka koč pod Grintavcem Osrednjemu društvu, ki je že letos koč in pote okoli nje popravilo in uredilo oskrbo v koči.

Obzor.

Listnica upravištva. Prvo številko pošiljamo članom S.P.D. Celoletna naročnina znaša 70 K. V svrhu plačila prilagamo čekovne položnice. Kdor noče postati naročnik, prosimo da nam list takoj vrne. — Zaključna številka stane 10 K, in naj dotični, ki so jo prejeli, obenem ta znesek z naročnino nakažejo.

Planinski koledar VI. — Leto 1921. — Zadnji „Planinski koledar“ smo dobili leta 1914; neumorni načelnik Savinjske podružnice, g. nadučitelj Fran Kocbek, se ni ustrašil truda in današnjih silnih stroškov ter nam je zopet oskrbel lično prirodno knjižico, kakor nam je bila v prejšnjih časih znak neprekinjene delavnosti našega S. P. D.; takisto bo sedanji „Plan. koledar“ izpričeval, da naše društvo krepko stopa na plan. Pomembno je, da obenem oživljamo Planinski Vestnik. — Vsebina koledarja je v obče ista, kakor smo je navajeni iz prejšnjih letnikov, samo da je vse bolj na kratko povedano; kajti treba je bilo štediti. Poleg splošnih koledarskih podatkov, ki jih rabi vsakdo, ima koledar pregled vseh naših planinskih zavetišč in potov ter seznam planinskih krajev, vse s statističnimi podatki. Izpuščene so — žal — kočje v zasedenem ozemlju, uvrščene pa kočje in naprave, ki jih je prevzelo naše društvo od nemškega alpskega društva. Pri tej uvrstitvi so se vrinile male neenakosti, ki sicer nič ne motijo; pri Staničevi koči se n. pr. trdi, da so od nje isti sestopi kakor od Triglavskega Doma, le za pol ure krajši, dasi to seveda ne velja za sestope proti Bohinju in Krmi. Cena 20 K; čisti prebitek je namenjen povečanju kočje na Korošici naroča se v Cirilovi tiskarni v Mariboru.

Za varstvo prirode. — Na občnem zboru „Muzejskega društva za Slovenijo“ je stavil prof. Ferd. Seidl sledeči predlog, ki je bil soglasno sprejet in ki se mu v polnem obsegu pridružuje tudi naše društvo:

Poverjeništvu za uk in bogočastje se naproša, da vzame v zaščito z vsemi sredstvi ohranitev prirodnih spomenikov in potrebnih prirodnin ter da zastopa svoje mnenje ob potrebi tudi v ministrstvu za prosveto v Beogradu.

Varstvo prirode je postalo potrebno spričo nesmotrenega pustošenja in uničevanja že pred svetovno vojno. Neprimerno večjemu, naravnost skrajnemu ropanju je bila priroda izpostavljena med vojno. Te slabe razvade in zle posledice, ki pretijo, da oropajo naše lepe pokrajine najznačilnejšega živalskega in rastlinskega nakita, je treba s trdno voljo in z vsemi sredstvi zaježiti in ustaviti. Naše gore, naši gozdovi, naše poljane naj ohranijo kolikor mogoče svoje prirodno lice in naj ne zamro v neme pokrajine.

V to svrhu predlaga prof. Seidl to-le:

1. Lov četveronogate in pernate divjačine ter ribji lov naj se zavarujeta s strogimi postavami in odredbami; v posvetovanje o tem naj se povabijo večši lovci. Potrebna je ta ukrenitev iz prirodnovarstvenega in važna z gospodarstvenega stališča.

2. Zakon o varstvu ptic naj se dosledno izvaja in njega izvršitev nadzira; doslej smo ga imeli samo na papirju.

3. Postavi naj se zakon o varstvu rastlin, kakor ga imajo že v drugih državah, n. pr. v Švici. Mnogokateri izletniki brezobzirno trgajo po cvetličnih livadah; pa preden še dospjejo domov, pomečejo kar svežnje zvenelih cvetlic proč. Na ljubljanskem trgu lahko opazujemo jerbase cvetlic, izruvanih dostikrat s koreninami (med njimi redko Daphne blagayana, Daphne cneorum i. dr.); na gorenjskih postajah ponujajo kar šopke očnic („planik“, *Leontopodium alpinum*), ki so mnogokrat izruvane cele iz zemlje. Po naših Alpah nabirajo cele kočje zdravilnih rastlin s koreninami in koreninami; tako so v Kamniških Alpah zatrli neke vrste lepih sviščev (*Gentiana*) že skoraj popolnoma;

istotako alpsko možino (*Eryngium alpinum*). Ako bo šlo to skrunjenje prirode dalje, bodo naše krajine kmalu gole in neme. —

Te varstvene težnje bo Slov. Plan. Društvo vedno in pravočasno podpiralo z vsemi sredstvi. J.

† **Halik Stanislav.** Neizprosna smrtna roka nam je ugrabila iz naših vrst enega najboljših in najvztrajnejših turistov, Stanislava Halika, člana Goriške podružnice S. P. D. — Kot črkostavec po poklicu je vedel, kaj je njegovemu zdravju koristno in se je posvetil z vso vnemo planinstvu. Obhodil je, znan kot jako vztrajen, malodane vse grebene in vrhove naših gorá. Dasi nekoliko prenegel v hoji, nas je znal večkrat privedi po krajših, maloznanih potih do cilja. — Zadnjo svojo turo je napravil na Skuto; nazajgrede je vsled hudega dežja moral s tovarišem J. prenočiti na prostem v „Gamzovem Skretu“. Gotovo je ta hladna noč tudi usodno škodovala njegovemu zdravju. Po daljšem bolehanju je umrl dne 16. septembra 1920. V obilem številu smo ga spremili turisti na zadnji njegovji poti. — Ohranimo mu blag spomin. F. L-e.

Grob ob Triglavskem jezeru. — Ako se vračaš s svoje triglavske ture mimo Sedmerih jezer čez Komarčo v Bohinj, se med potjo gotovo ustaviš ali celo prenočiš v „Koči pri Triglavskih jezerih“. Po kratkem odpočitku te bo pač zanimala tudi okolica koč. Tik pred njo leži jezero, ki se na zapadni strani zavije okrog hriba nekoliko na desno. Mikalo te bo iti k ovinku pogledat, do kam se jezero razteza. Na levi strani, malo nad jezerom, kjer je le tu in tam med skalovjem malo trave, ugledaš naenkrat pred seboj v zemljo zataknjen, preprost lesen križ in z belim kamenjen obkrožen grob. — Poizvedoval sem in izvedel, da sta bila med vojno na tem mestu ustreljena dva Rusa. Kot avstrijska vojna ujetnika sta bila zaposlena pri napravi ceste na Bogatin, kjer je bila svojčas bojna črta proti Italiji. Skušala sta od tam pobegniti k Italijanom. Bajе se jima že prvi beg ni posrečil; po drugem begu so ju orožniki zasačili v neki bajti na Ovčariji. Odgnali so ju na samotni kraj ob jezeru; tam sta si morala izkopať jamo — in svinčenke so jima končale življenje . . . — Tako so mi pravili pastirji-domačini, ki so z bližnjega vrha opazovali strahotni dogodek. — V samotni gorski tihoti je tuji grob, eden izmed stotisočerih, ki pokrivajo neznane vojne žrtve, pozabljene v tujini, zastopj pričakovane v lastni domovini. F. L-e.

Vseбина: Janko Mlakar: Mesečnik v planinah (str. 1). — Dr. H. Tuma: Po Trenti (stran 5). — R. Maldini-Wildenhainski: Slap Plive u Vrbas (stran 10). — Rudolf Badiura: Po zimi v Kamniške planine (str. 12). — Fran Lapajne: Kokrsko sedlo, Cojzova kočа (str. 14, s sliko). — Šteyilo Slovencev v Friulih (str. 17, dr. H. Tuma). — Društvene vesti: (Prevrat stran 18, Zbor delegatov str. 19, Občni zbor Osrednjega društva str. 21, Podružnice str. 22). — Obzor: (Planinski koledar str. 23. Za varstvo prirode str. 23, † Stanislav Halik str. 24, Grob ob Triglavskem jezeru str. 24).

Urednik **dr. Josip Tominšek** v Mariboru. — Izdaja in zalaga Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani (Osrednji odbor). — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.